

9.

Ulkomaalaistaustaiset kuntavaaliehdokkaina

Josefina Sipinen ja Elina Kestilä-Kekkonen

9.1. Johdanto

Tässä kirjanluvussa tarkastellaan ulkomaalaistaustaisia ehdokkaita vuoden 2017 ja vuoden 2021 kuntavaaleissa. Ulkomaalaistaustaisten eli Suomeen itse muuttaneiden ja heidän lastensa ehdolle asettumisesta ja valituksi tulemisesta vaaleissa on toistaiseksi varsin vähän tutkittua tietoa, mikä liittyy ulkomaalaistaustaisten toistaiseksi pieneen osuuteen vaalien ehdokkaista (ks. kuitenkin Ahokas ym. 2011; Sipinen 2021; 2019a; 2019b; Weide 2011). Kuntavaaleissa ehdokkaita asetetaan suuri määrä – vielä 2010-luvullakin lukuisten kuntaliitosten jälkeen reippaasti yli 30 000 ehdokasta – mutta toistaiseksi ulkomaalaistaustaisten ehdokkaiden lukumäärä ei vielä ole ylittänyt tuhatta ehdokasta. Ulkomaalaistaustaiset ehdokkaat voivat olla, mutta eivät välttämättä ole, Suomen kansalaisia. Suomi on muiden Pohjoismaiden tavoin myöntänyt maassa asuville ulkomaalaisten kansalaisille oikeuden äänestää ja asettua ehdolle paikallisvaaleissa, mutta rajannut samat oikeudet eduskunta- ja presidentinvaaleissa ainoastaan kansalaisille. Presidentinvaaleissa ehdolle saa asettua ainoastaan syntyperäinen Suomen kansalainen.

Ulkomaalaistaustaisten osuus vaalien äänioikeutetuista on kasvanut vaali vaalilta, mikä tekee heidän poliittisesta edustuksestaan ehdokaslistoilla ja poliittisissa päätöksentekokelemissä yhä tärkeämmän yhteiskunnallisen kysymyksen. Etnisiin ja/tai maahanmuuttotaustaisiin vähemmistöihin kuuluvan väestön tasavertaiset mahdollisuudet päästä mukaan yhteiskunnalliseen päätöksentekoon vahvistavat heidän kokemuksiaan osallisuudesta ja suomalaiseen yhteiskuntaan kuulumisesta. Lisäksi on syytä muistaa, että toimivan demokratian näkökulmasta koko yhteiskunnan kannalta parasta politiikkaa tehdään silloin, kun mahdollisimman monien väestöryhmien ääni on edustettuna päätöksenteossa. Tällöin päätöksenteossa on mahdollisuus kuulla ja huomioida mahdollisimman monia erilaisia näkökulmia (Mansbridge 1999; Phillips 1995; Ruedin 2013).

Seuraavassa osiossa avaamme luvun keskeisiä teoreettisia käsitteitä eli niin kutsuttua deskriptiivistä ja substantiivista edustusta ja pohdimme, missä määrin ja miksi etnisiin ja/tai maahanmuuttotaustaisiin vähemmistöihin kuuluvilla äänestäjillä voisi ajatella olevan yhteisiä poliittisia intressejä. Lisäksi vertailemme rekisteriaineistojen valossa ulkomaalaistaustaisten edustusta ehdokaslistoilla ja kunnanvaltuustoissa kieliryhmittäin kuntavaaleissa 2017 ja 2021. Tämän jälkeen luomme yleiskuvan ulkomaalaistaustaisiin ehdokkaisiin kuntavaaleissa eli tarkastelemme ehdokkaiden sukupuolta, ikää, puolue-taustaa ja edustusta erikokoisissa kunnissa ympäri Suomea. Yleiskuvan jälkeen tarkas-telemme kuntavaalien 2021 alla kerätyn kyselyaineiston valossa ulkomaalaistaustaisten ehdokkaiden kampanjointia ja edustusväittämiä: missä määrin ulkomaalaistaustaiset ehdokkaat kohdensivat kampanjansa maahanmuuttotaustaisille ja/tai etniseen vähem-mistöön kuuluville äänestäjille? Missä määrin tähän vaikutti se, kokivatko ehdokkaat itse kuuluvansa vähemmistöön ja/tai tulevansa sen vuoksi syrjityksi? Entä kuinka moni kyselyyn vastanneista ehdokkaista kertoi edustavansa vähemmistöjen ääntä päätöksenteossa? Ulkomaalaistaustaisten ehdokkaiden kampanjoinnista ja edustusväittämistä ei ole toistaiseksi tutkittua tietoa Suomen osalta, ja siten luku tarjoaa uusia näkökulmia etnisten vähemmistöjen poliittiseen kiinnittymiseen Suomen kontekstissa.

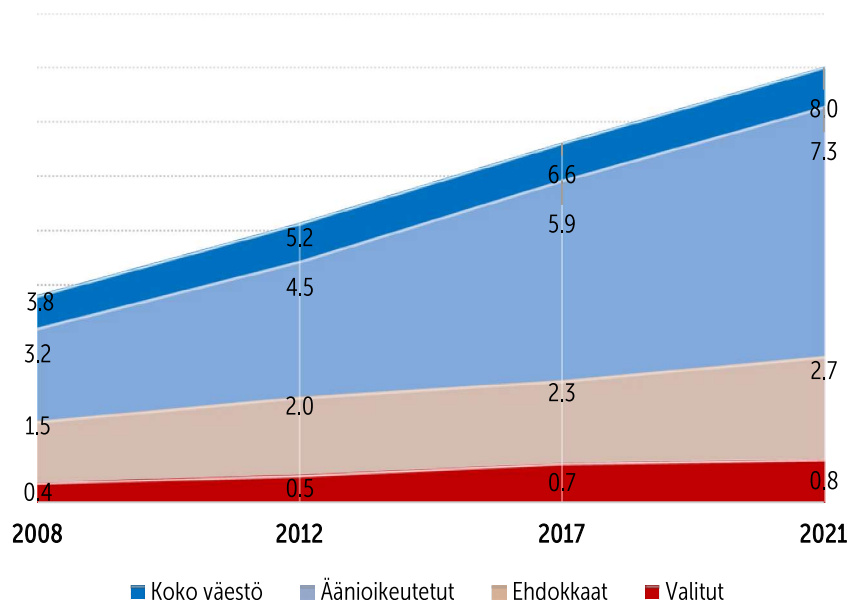
Suomessa ulkomaalaistaustaisten ja/tai vieraskielisten eli muiden kuin suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenään puhuvien ehdolle asettumisesta ja valituksi tulemisesta saadaan erittäin tarkkaa tietoa tarkastelemalla oikeusministeriön keräämää ehdokasrekisteriaineistoa. Myös Tilastokeskus on julkaissut vaalien alla selvityksiä ehdokkaiden taustamuuttujista täydentämällä oikeusministeriön vaalit.fi-sivustolta avoimesti saatavilla olevaa ehdokasrekisteriaineistoa muun muassa ehdokkaiden tulo- ja koulutustiedoilla sekä tiedolla ehdokkaiden syntyperästä ja rekisteröidystä äidinkielestä (Tilastokeskus 2017; 2021a). Tässä luvussa hyödynnetään paitsi Tilasto-keskuksen julkaisuja, myös tutkijoille luovutettua vuosien 2017 ja 2021 kuntavaalien ehdokasrekisteriaineistoa, jota Digi- ja väestötietovirasto on täydentänyt ehdokkaiden rekisteriin merkityllä äidinkielitiedolla. Kyseinen rekisteriaineisto on toiminut otanta-kehikkona vieraskielisille ehdokkaille kuntavaalien 2021 alla tehdyssä kyselyssä, jolla kartoitettiin mm. ehdokkaiden kampanjointiresurssia, kampanjan kohderyhmiä ja edustuskäsityksiä. Kutsu kyselyyn lähetettiin kaikille 933 vieraskieliselle ehdokkaalle. Heistä yhteensä 132 vastasi kyselyyn, mikä tarkoittaa, että kyselyn vastausprosentti oli varsin matala, 14,1 prosenttia. Vastaaajien sukupuoli-, ikä-, puolue- ja kuntakokojakaumia tarkastelemalla aineiston kuitenkin voidaan katsoa olevan kohtuullisen edustava, jos-kin vastaaajissa vanhemmat ikäluokat ovat suhteellisesti yliedustettuja ja kokoomuksen ehdokkaat aliedustettuja.¹

¹ Kysely kerättiin myös suomen- ja ruotsinkielisten ehdokkaiden keskuudessa. Suomenkielisten osalta DVV poimi 6000 ehdokkaan otoksen, jossa oli yliotos alle 30-vuotiaita ehdokkaita. Ruotsinkielisten osalta kyseessä oli kokonaisotos, sillä kyselyn saatekirje lähetettiin postitse kaikille ruotsinkielisille ehdokkaille. Suomenkielisten vastausprosentti oli 19,7 ja ruotsinkielisten 20,9.

Ehdokkaiden määrittely ulkomaalaistaustaisiksi perustuu empiirisissä analyysissä siis pääasiassa vieraskielisyyteen, mikä vielä toistaiseksi useimmissa tapauksissa liittyy siihen, että henkilö on myös itse Suomeen muuttanut. Kyselyvastaajista 93 prosenttia ilmoitti syntyneensä muualla kuin Suomessa.

9.2. Ulkomaalaistaustaisten edustus ehdokaslistoilla ja Suomen kunnissa

Ulkomaalaistaustaiset kuntavaaliehdokkaat ja kunnanvaltuutetut ovat huomattavan aliedustettuja suhteessa ulkomaalaistaustaisten kuntalaisten määrään, erityisesti suurissa kaupungeissa, ja aliedustus on monikulttuurisuuden lisääntyessä entisestään kasvanut. Vuonna 2021 ulkomaalaistaustaisten osuus Suomen väestöstä oli kahdeksan prosenttia, kun ehdokkaista heidän osuutensa oli vain vajaa kolme prosenttia. Valituksi tulleista ulkomaalaistaustaisia oli vajaa prosentti (0,8 %) (kuvio 1).

Kuvio 1. Ulkomaalaistaustaisten osuus äänioikeutetuista, ehdokkaista ja valituista kuntavaaleissa 2008–2021, %. Lähde: Tilastokeskus 2021a. Huom. väestötieto vuosien 2008 ja 2012 lokakuussa järjestettyjen vaalien osalta ko. vuoden lopusta ja vuosien 2017 ja 2021 vaalien osalta edellisen vuoden lopusta.

Vaikka ulkomaalaistaustaisten ehdokkaiden ja valittujen määrä suhteessa ulkomaalaistaustaiseen väestöön antaa jonkinlaisen yleiskuvan heidän edustuksensa tilasta Suomessa, tarkasteltaessa ulkomaalaistaustaisten osallisuutta yhteiskunnassa ja erityisesti heidän äänensä kuuluvuutta suomalaisessa yhteiskunnassa on keskeistä erottaa *deskriptiivinen* ja *substantiivinen* edustus toisistaan. Deskriptiivisellä edustuksella tai peilikuvaedustuksella viitataan siihen, missä määrin eri väestöryhmät tulevat valituiksi poliittisiin luottamuselimiin: deskriptiivisen edustuksen toteutuessa täydellisesti päätöksentekoihin valittaisiin eri väestöryhmistä edustajia samassa suhteessa, kun heitä on väestössä. Toisin sanoen esimerkiksi naiset voivat parhaiten edustaa naisten intressejä, koska heidän arkipäiväiset kokemuksensa yksityiselämässä ja työmarkkinoilla eroavat miesten vastaavista (Phillips 1995). Tätä ajatusta seuraten jo pelkkä ulkomaalaistaustaisten ehdokkaiden valinta kunnanvaltuustoihin parantaisi ulkomaalaistaustaisten kuntalaisten intressien edustusta. Peilikuvaedustuksessa on kuitenkin ongelmansa. Ensinnäkin ryhmien tulisi olla toisistaan erottuvia ja sisäisesti melko homogeenisiä, ja näin esimerkiksi etnisesti heterogeenisten ulkomaalaistaustaisten väestöryhmien osalta ei ole. Toisaalta ryhmien ei tulisi olla merkittävästi päällekkäisiä (Goodin 2004). Ulkomaalaistaustaisten väestöryhmien kohdalla etnisyydellä, sukupuolella, iällä ja luokalla on usein monimutkaiset ristikkäiset suhteet (Wängnerud 2009; Dietz 2003).

Substantiivinen edustus ei keskity niinkään väestöryhmän sosiodemografisiin piirteisiin, vaan siihen, mikä vaikutus ulkomaalaistaustaisten edustajien valinnalla poliittisiin luottamuselimiin on poliittisessa päätöksenteossa, ja missä määrin he ajavat oman viiteryhmänsä intressejä. Substantiivisen edustuksen toteutumisen arviointia vaikeuttaa se, että tietyin väestöryhmän intressejä on vaikea yksiselitteisesti tai tyhjentävästi määritellä, puhuttiinpa sitten sukupuolesta tai etnisestä taustasta. Yleisesti ottaen ulkomaalaistaustaisten yhteisten intressien katsotaan perustuvan yhteisiin kokemuksiin rodullisena tai etnisenä vähemmistöryhmänä, ja erityisesti syrjinnän kokemukseen, joka vaikuttaa merkittävästi heidän elämänlaatuunsa (Sobolewska ym. 2018). Vaikka kokemukset sinällään ovat aina yksilöllisiä, deskriptiivisen edustuksen perustan muodostaa ns. ryhmätietoisuus (Miller 1981) eli ajatus ryhmän epäoikeudenmukaisesta asemasta kollektiivina. Ryhmätietoisuus mahdollistaa suhteiden luomisen omaan viiteryhmään ja ryhmän yhteisten intressien tuomisen poliittiseen päätöksentekoon (Dovi 2002). Toisaalta ryhmätietoisuuden syntyminen ja sitä kautta substantiivisen edustuksen vahvistuminen on deskriptiivisen edustuksen muodostumista monimutkaisempaa, sillä jälkimmäistä on ainakin teoriassa mahdollista vauhdittaa lainsäädännön keinoin vaalijärjestelmän suhteellisuutta lisäämällä ja poliittisia mahdollisuusrakenteita muokkaamalla.

Aiemmat empiiriset tutkimukset ovat osoittaneet, että deskriptiivisen ja substantiivisen edustuksen välillä on ulkomaalaistaustaisten edustajien kohdalla yhteys: ulkomaalaistaustaiset edustajat tuovat enemmän esille vähemmistöryhmien asioita edustustyössään (Bird 2011; Butler ja Broockman 2011; Saalfeld ja Bischof 2012). Yhteys perustuu ajatukseen siitä, että edustajat ovat kykeneviä ja myös motivoituneita ajamaan

niiden väestöryhmien asiaa, jotka jakavat heidän kanssaan poliittisesti merkityksellisiä piirteitä. Toisaalta motivaatio voi olla sisäsyntyinen eli perustua edustajien yhteiseen vähemmistökokemukseen viiteryhmänsä kanssa tai koettuun vastuuseen ajaa sen asioita. Toisaalta motivaatio voi olla osa kampanjaa ja halua tulla uudelleen valituksi: taustan korostaminen voi perustua myös oman vähemmistöryhmän toivottuun tukeen vaaleissa erityisesti niissä vaalipiireissä, joissa vähemmistön osuus äänestäjäkunnasta on merkittävä (Sobolewska ym. 2018). Saalfeld ja Bischof (2012) kuitenkin huomauttavat, että tämä ei koske vain ulkomaalaistaustaisia ehdokkaita: myös enemmistöä edustavien ehdokkaiden on näissä vaalipiireissä huomioitava yhtä lailla vähemmistöryhmien erityiset intressit äänten maksimoimisen näkökulmasta. Vaikka edustus olisi lähtöjään vain deskriptiivistä tai perustuisi pääsääntöisesti ulkopuolelta tulevaan motivaatioon, se voi silti hyödyttää vähemmistöryhmää. Ensinnäkin vähemmistön sisällä voi olla jännitteitä ja epäselvyyttä yhteisistä intresseistä, joita yhteisen edustajan valinta ja parantunut kommunikaatio voivat lievittää. Toiseksi edustajan valinta antaa vähemmistöasemassa oleville ryhmille kokemuksen kyvystä saavuttaa valtaa järjestelmässä ja kiinnittää heitä siihen tiiviimmin (Mansbridge 1999).

Suomessa suurimmat maahanmuuttotaustaiset vähemmistöt olivat vuonna 2020 Venäjän ja entisen Neuvostoliiton alueelta, Virosta, Somaliasta ja Irakista Suomeen muuttaneet (Tilastokeskus 2021b). Siinä missä venäjänkieliset ovat muuttaneet Suomeen useimmin perhesyistä, suuri osa virolaisista on tullut Suomeen töihin. Somaliasta ja Irakista muuttaneet puolestaan ovat saapuneet maahan pääosin joko pakolaisina, turvapaikanhakijoina tai näiden perheenjäseninä. (Sutela ja Larja 2015) Koska ryhmät eroavat niin kieleltään, kulttuuriltaan kuin Suomeen muuton perusteiltaan, edellytykset yhteiselle, pelkkään maahanmuuttotaustaan perustuvalle ryhmäidentiteetille ovat heikot.

Eri taustojen vuoksi etnisten ja/tai maahanmuuttotaustaisten vähemmistöryhmien osallistumisaktiivisuus vaalien äänestäjinä ja ehdokkaina vaihtelee (eri ryhmien äänestysaktiivisuudesta ks. Borg tässä teoksessa). Poliittiset osallistumismahdollisuudet ovat riippuvaisia paitsi yksilön ja ryhmän identiteetistä, sosiaalisista verkostoista ja tiedollisista resursseista myös siitä, kuinka vastaanottavaisia suomalainen yhteiskunta ja sen poliittinen järjestelmä eri ryhmien kohdalla ovat. (Bird ym. 2011; Sipinen 2021; Wass ja Weide 2015) Myös syrjintäkokemukset vaihtelevat eri ryhmien välillä, sillä kaikki tulijat eivät saa suomalaisilta yhtä lämmintä ja varauksetonta vastaanottoa. Esimerkiksi afrikkalaistaustaiset kokevat Suomessa selvästi enemmän syrjintää kuin länsimaista tai Venäjältä Suomeen muuttaneet (Rask ym. 2020).

Taulukossa 1 esitetään tarkat äänioikeutettujen, ehdokkaiden ja valittujen määrät kieliryhmittäin kuntavaaleissa 2017 ja 2021. Äänioikeutettujen ja ehdokkaiden lukumäärät ovat saatavilla myös vuoden 2012 osalta.

Taulukon 1 luvuista on deskriptiivisen edustuksen toteutumisen tarkastelemiseksi laskettu Bloemraadin (2013) representaatioindeksi jakamalla vieraskielisten ehdokkaiden ja valtuutettujen osuus kaikista ehdokkaista ja valtuutetuista heidän osuudellaan kaikista äänioikeutetuista (kuviot 2 ja 3). Arvo nolla kuvaa edustuksen täydellistä puut-

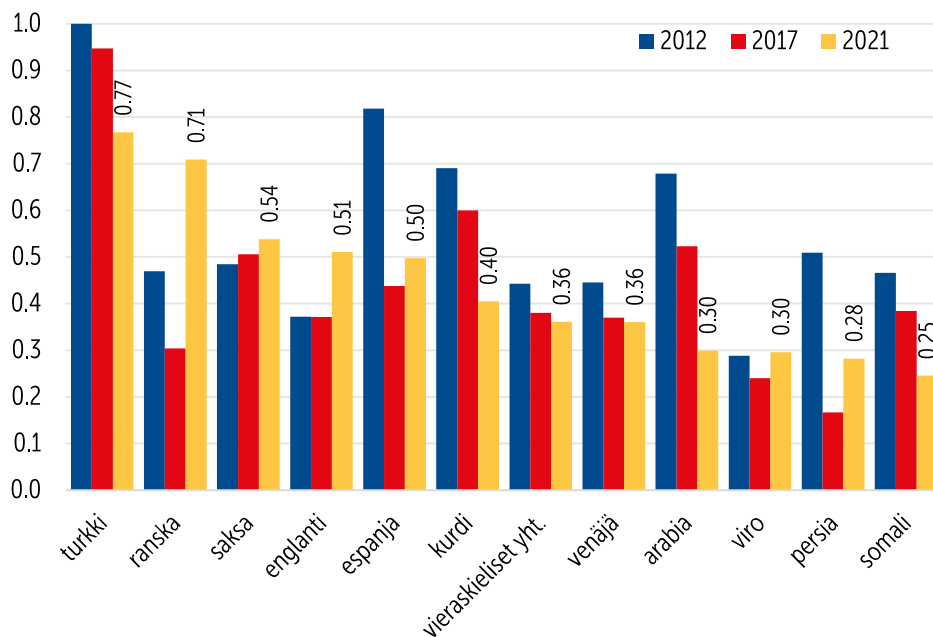
Taulukko 1. Vieraskieliset äänioikeutetut, ehdokkaat ja valtuutetut kieliryhmittäin kuntavaaleissa 2012–2021.

	Äänioikeutetut			Ehdokkaat			Valtuutetut		
	2012	2017	2021	2012	2017*	2021*	2012	2017*	2021*
Kaikki kielet yht.	4307884	4390971	4464815	37124	33618	35627	9674	8999	8859
Vieraskieliset yhteensä	178327	250278	323722	680	729	933	-	66	72
venäjä	44832	57531	65372	172	163	188	-	5	6
viro	26584	39122	39785	66	72	94	-	5	5
englanti	10607	14058	16692	34	40	68	-	5	11
somali	7221	10199	13261	29	30	26	-	10	10
arabia	7183	10489	20514	42	42	49	-	1	4
kurdi	5715	8057	10213	34	37	33	-	3	1
saksa	4790	5425	5819	20	21	25	-	-	1
albania	4574	3228	-	18	12	18	-	2	3
turkki	4264	5380	6531	38	39	40	-	5	2
espanja	3972	5969	7307	28	20	29	-	1	3
persia	3648	6267	10204	16	8	23	-	-	1
ranska	2470	6013	3890	10	14	22	-	2	1
unkari	1749	2383	-	11	12	11	-	-	1
hollanti	-	1442	-	-	12	15	-	1	1
portugali	-	1907	-	-	12	3	-	1	1

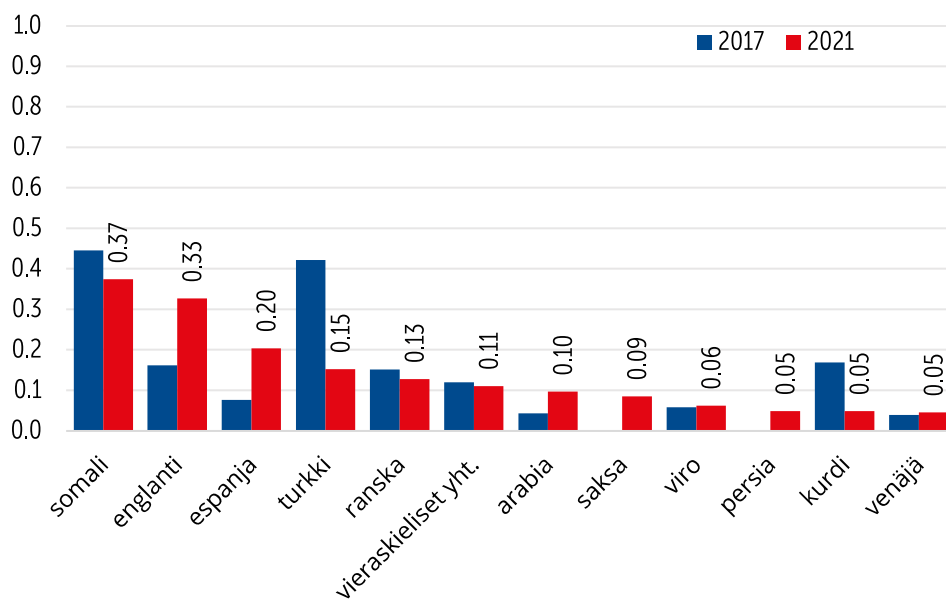
Lähde: Tilastokeskus 2021a; 2017; 2012. Asteriskilla merkityissä sarakkeissa lähteenä tutkijoille luovutetut ehdokasrekisteriaineistot. Tilastokeskuksen ilmoittamat vieraskielisten ehdokkaiden lukumäärät poikkeavat hieman tutkijoille luovutetusta rekisteriaineistosta, sillä Tilastokeskuksen aineistossa äidinkieli on edellisen vuoden lopusta siinä missä tutkijoille luovutetussa rekisteriaineistossa tieto kyseisen vuoden maaliskuulta.

tumista, arvo yksi täydellistä peilikuvaedustusta ja yli yhden olevat arvot yliedustusta. Kuvioista nähdään, kuinka somalinkielisillä on ollut vertailluista ryhmistä vahvin suhteellinen edustus valtuustoissa. Näin on huolimatta siitä, että somalinkielisiä ehdokkaita oli moniin muihin ryhmiin verrattuna suhteessa vähemmän ehdokkaina. Somalinkielisten muita vahvempi suhteellinen edustus valtuustoissa voi selittyä paitsi somalinkielisten korkealla äänestysaktiivisuudella kuntavaaleissa myös sillä, että somalinkielinen väestö on keskittynyt asumaan muutamiin suuriin kaupunkeihin (Pirkkalainen ym. 2016), missä somalinkieliseen vähemmistöön kuuluvien ehdokkaiden on helppo kohdentaa kampanjaansa samaan kielivähemmistöön kuuluville äänestäjille. Turkinkielisillä on ollut perättäisinä vaalivuosina vahvin suhteellinen edustus ehdokaslistoilla. Vuosina 2012 ja 2017 heidän osuutensa on lähentynyt täydellistä peilikuvaedustusta suhteessa turkinkielisiin äänioikeutettuihin. Vuoden 2017 kuntavaaleissa turkinkieliset ehdokkaat myös menestyivät monia muita ryhmiä paremmin, mutta vuonna 2021 heidän suhteellinen osuutensa laski voimakkaasti. Suurimmat vähemmistöryhmät

Ulkomaalaistaustaiset kuntavaaliehdokkaat

Kuvio 2. Representaatioindeksi: ehdokkaat.

Kuvio 3. Representaatioindeksi: valtuutetut.

eli venäjän- ja vironkieliset ovat olleet huomattavan aliedustettuja ehdokkaana ja eritoten valtuutettuina. Yleisesti ottaen kuviot osoittavat kaikkien vieraskielisten ryhmien olevan merkittävästi aliedustettuja suhteessa heidän osuuteensa äänioikeutetuista.

9.3. Ulkomaalaistaustaiset ehdokkaat rekisteritietojen valossa

Seuraavaksi tarkastelemme rekisteritietojen valossa ulkomaalaistaustaisten ehdokkaiden ikä- ja sukupuolijakaumaa sekä sijoittumista erikokoisiin kuntiin ja eri puolueisiin.

9.3.1. Ikä

Ulkomaalaistaustaiset eli tässä tapauksessa vieraskieliset ehdokkaat olivat niin vuoden 2017 kuin vuoden 2021 vaaleissa ikäjakaumaltaan selvästi kotimaankielisiä nuorempia (taulukko 2). Tämä on luonnollista seurausta siitä, että ulkomaalaistaustainen väestö on ylipäättään muuta väestöä nuorempaa (Tilastokeskus 2021b). Siinä missä vuoden 2017 kuntavaaleissa alle 35-vuotiaita vieraskielisiä valittiin suhteellisesti useammin kuin heitä oli ehdokkaina, vuoden 2021 vaaleissa alle 35-vuotiaiden osuus laski lähes kuusi prosenttiyksikköä ja jäi alle ko. ikäryhmän suhteellisen osuuden. Alle 35-vuotiaiden valtuutettujen osuus laski myös kotimaankielisten osalta, joskin molemmissa vaaleissa tähän nuorimpaan ikäryhmään kuuluvien valittujen osuus on alittanut heidän osuutensa ehdokkaista. Toisin kuin kotimaankielisten keskuudessa, vieraskielisten osalta yli 55-vuotiaita valittiin selvästi vähemmän valtuustoihin kuin heitä oli ehdokkaina. Alle 35-vuotiaiden ehdokkaiden osuus laski molemmissa ryhmissä.

Taulukko 2. Vieras- ja kotimaankieliset nimitetyt ja valitut ehdokkaat ikäryhmittäin kuntavaaleissa 2017 ja 2021 (%).

	Vieraskieliset		Kotimaankieliset	
	2017	2021	2017	2021
Nimitetyt ehdokkaat				
Alle 35	28.1	26.5	16.2	14.7
35–55	57.6	59.4	46.2	47.2
Yli 55	14.3	14.1	37.6	38.1
Yht.	100	100	100	100
(N)	(729)	(933)	(32 889)	(34 694)
Valitut ehdokkaat				
Alle 35	31.8	25	12.8	11.2
35–55	56.1	65.3	49	50
Yli 55	12.1	9.7	38.3	38.8
Yht.	100	100	100	100
(N)	(66)	(72)	(8933)	(8787)

Lähde: Ehdokasrekisteriaineistot 2017 ja 2021.

Ehdokkaiden ikäjakauma vaihteli kieliryhmittäin. Somalinkieliset ehdokkaat olivat suurimmista vieraskielisistä ryhmistä nuorimpia, joskin nuorten ehdokkaiden osuus laski roimasti vuodesta 2017 (Taulukko 3). Toiseksi nuorimpia vuonna 2021 olivat ara-

bian- ja kurdinkieliset. Tarkastelluista ryhmistä ainoastaan arabiankielisten keskuudessa alle 35-vuotiaiden ehdokkaiden osuus nousi vuoden 2017 vaaleista vuoden 2021 vaaleihin. Venäjän- ja vironkielisten samoin kuin englanninkielisten keskuudessa oli selvästi enemmän myös yli 55-vuotiaita ehdokkaita. Näistä ryhmistä keski-ikältään nuorimpia olivat vuonna 2021 venäjänkieliset (42,3 vuotta), sitten vironkieliset (44 vuotta) ja vanhimpana englanninkieliset (44,4 vuotta).

Taulukko 3. Ehdokkaiden sukupuoli- ja ikäjakauma suurimmissa kieliryhmissä kuntavaaleissa 2017 ja 2021.

	Venäjä		Viro		Englanti		Somali		Arabia		Kurdi	
	2017	2021	2017	2021	2017	2021	2017	2021	2017	2021	2017	2021
Naisia	65.0	69.1	63.9	63.8	30.0	36.8	30.0	15.4	9.5	32.7	16.2	39.4
Miehiä	35.0	30.9	36.1	36.2	70.0	63.2	70.0	84.6	90.5	67.3	83.8	60.6
Alle 35	31.9	25.5	18.1	19.1	35.0	23.5	46.7	30.8	28.6	30.6	37.8	30.3
35–55	52.1	59.6	65.3	63.8	50.0	54.4	50.0	65.4	54.8	59.2	54.1	66.7
Yli 55	16.0	14.9	16.7	17.0	15.0	22.1	3.3	3.8	16.7	10.2	8.1	3.0
(N)	(163)	(188)	(72)	(94)	(40)	(68)	(30)	(26)	(42)	(49)	(37)	(33)

Lähde: Ehdokasrekisteriaineistot 2017 ja 2021.

9.3.2. Sukupuoli

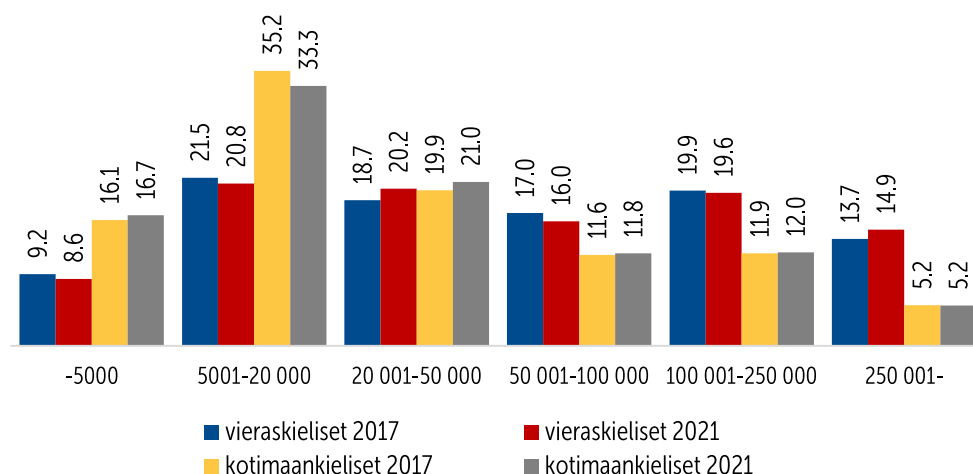
Vieraskielisten ehdokkaiden sukupuolijakauma oli tasaisempi kuin kotimaankielisten molempina vaalivuosina. Siinä missä kotimaankielisistä ehdokkaista ja valituista naisia oli noin 40 prosenttia sekä 2017 ja 2021, vieraskielisissä ehdokkaissa heitä oli 43,4 prosenttia vuonna 2017 ja vuonna 2021 yhteensä 45,1 prosenttia. Vuonna 2017 valituista vieraskielisistä 43,9 prosenttia oli naisia. Vuonna 2021 heidän osuutensa kuitenkin laski 40,3 prosenttiin.

Venäjän- ja vironkielisten ehdokkaiden sukupuolijakauma oli molempina vaalivuosina naisvoittoinen (Taulukko 3). Siinä missä venäjänkielisten osalta ehdokkaiden sukupuolijakauma vastasi Suomessa asuvien venäjänkielisten sukupuolijakaumaa, vironkielisissä naiset olivat yliedustettuina (vironkielisten sukupuolijakauma lähes 50–50) (Taulukko 3; Tilastokeskus 2021c). Muissa tarkastelluissa kieliryhmissä miehiä oli enemmän kuin naisia, joskin arabian- ja kurdinkielisten osalta naisten osuus kasvoi merkittävästi vuodesta 2017 vuoteen 2021.

Vieraskielisten ehdokkaiden sukupuolijakauma oli naisvoittoisin kenties hieman yllättäen keskustapuolueessa. Vuonna 2021 keskustan vieraskielisistä ehdokkaista 62,1 prosenttia oli naisia siinä missä vuonna 2017 heitä oli hieman yli puolet (51 %). Missään muussa eduskuntapuolueessa naisten osuus puolueen vieraskielisistä ehdokkaista ei kumpanakaan vaalivuonna ylittänyt 50 prosenttia, ei edes muutoin ehdokaskunnaltaan naisvoittoisissa vihreissä.

9.3.3. Alueellinen edustus

Suomen ulkomaalaistaustainen väestö on keskittynyt pääasiassa eteläisen Suomen suurimpiin kaupunkeihin (Tilastokeskus 2020), mikä näkyy myös ehdokaslistoilla. Siinä missä vieraskielisistä ehdokkaista yli kolmannes asettui ehdolle yli 100 000 asukkaan kunnissa, kotimaankielisistä vastaava osuus oli selvästi alle viidennes (kuvio 4). Tämä tarkoittaa, että vieraskieliset tavoittelivat valtuustopaikkaa usein selvästi kilpailullisemmassa ympäristössä kuin kotimaankieliset. Keskittyminen suuriin kaupunkeihin selittää osaltaan vieraskielisten aliedustusta kunnanvaltuustoissa, sillä suurissa kaupungeissa valikoitumiskynnys on huomattavasti korkeampi kuin pienemmissä maaseutumaisissa kunnissa.

Kuvio 4. Vieras- ja kotimaankielisten ehdokkaiden jakautuminen erikokoisiin kuntiin kuntavaaleissa 2017 ja 2021 (%). Lähde: Ehdokasrekisteriaineistot 2017 ja 2021.

9.3.4. Puoluetausta

Suhteessa puolueen kokonaisehdokasmäärään eniten vieraskielisiä ehdokkaita asetti vihreät niin vuonna 2017 (4,2 %) kuin vuonna 2021 (5,1 %) (Taulukko 4). RKP:ssä vieraskielisten ehdokkaiden osuus nousi vuoden 2017 vaalien 3,3 prosentista vuoden 2021 vaalien 4,5 prosenttiin, ja siten RKP:llä oli vuonna 2021 toiseksi eniten vieraskielisiä ehdokkaita. Perussuomalaisia lukuun ottamatta vieraskielisten ehdokkaiden suhteellinen osuus nousi jokaisessa eduskuntapuolueessa vuodesta 2017 vuoteen 2021. Perussuomalaisissa vieraskielisten suhteellisen osuuden laskua selittänee ainakin osin se, että puolue asetti vuoden 2021 kuntavaaleihin yli 2000 ehdokasta enemmän kuin edellisiin kuntavaaleihin. Perussuomalaiset kuitenkin asetti vuoden 2021 vaaleissa selvästi muita (keski)suuria puolueita vähemmän vieraskielisiä ehdokkaita. Vieraskielisten osuus oli

matala myös keskustassa, mihin vaikuttanee puolueiden ehdokashankinnan keskittyminen ensisijaisesti pieniin maaseutumaisiin kuntiin, joissa vieraskielisen väestön osuus on pääsääntöisesti matala. Absoluuttisesti eniten vieraskielisiä ehdokkaita asetti SDP, jonka listoilta myös valittiin absoluuttisesti eniten vieraskielisiä valtuutettuja (21). Toiseksi eniten vieraskielisiä valittiin perussuomalaisten listoilta (11). Vihreiden ja vasemmistoliiton listoilta valittiin molemmista 10 ehdokasta, ja näissä puolueissa vieraskielisten suhteellinen osuus puolueen valituista oli korkein.

Taulukko 4. Vieraskieliset ehdokkaat ja valitut sekä vieraskielisten ehdokkaiden ääniosuus puolueittain kuntavaaleissa 2017 ja 2021.

	KOK	SDP	KESK	PS	VIHR	VAS	RKP	KD	Liike Nyt
2021									
Puolueen ehdokkaista vieraskielisiä %	2.4	2.8	1.8	1.4	5.1	3.2	4.5	3.5	1.9
Puolueen vieraskieliset ehdokkaat, lkm	142	158	124	82	143	97	63	68	9
Puolueen vieraskielisten osuus äänistä %	1.7	4.5	0.9	1	4	4.8	2.3	1.8	0.7
Puolueen valituista vieraskielisiä %	0.5	1.4	0.1	0.8	2.3	2	1.1	0.3	0
Puolueen vieraskieliset valtuutetut, lkm	8	21	3	11	10	10	5	1	0
2017									
Puolueen ehdokkaista vieraskielisiä %	1.8	2	1.3	1.8	4.2	2.7	3.3	3.4	-
Puolueen vieraskieliset ehdokkaat, lkm	104	125	96	69	108	87	44	67	-
Puolueen vieraskielisten osuus äänistä %	1.3	2.4	0.7	1	4.1	2.9	2.5	1.4	-
Puolueen valituista vieraskielisiä %	0.5	1.1	0.2	0.8	1.9	1.1	1.5	0.3	-
Puolueen vieraskieliset valtuutetut, lkm	7	19	7	6	10	7	7	1	-

Lähde: Ehdokasrekisteriaineistot 2017 ja 2021.

Kuntavaaleissa 2021 annettiin yhteensä 2 446 312 ääntä. Näistä 2,6 prosenttia meni vieraskielisille ehdokkaille. Tämä vastaa lähes identtisesti vieraskielisten osuutta kaikista ehdokkaista (2,7 %). Vieraskieliset ehdokkaat toivat suhteellista osuuttaan enemmän ääniä vasemmistopuolueille eli SDP:lle ja vasemmistoliitolle (Taulukko 4). Siinä missä SDP:n ehdokkaista 2,8 prosenttia oli vieraskielisiä, näiden osuus puolueen saamista äänistä oli 4,5 prosenttia. Vasemmistoliiton saamista äänistä 4,8 prosenttia annettiin vieraskielisille ehdokkaille, vaikka heidän osuutensa puolueen kaikista ehdokkaista

oli 3,2 prosenttia. Keskusta—oikeistoon lukeutuviissa puolueissa vieraskielisten osuus puolueen äänisaaliista oli selvästi matalampi. Tämä liittyy siihen todennäköisyyteen, että niin ulkomaalaistaustaiset kuin valtaväestöön kuuluvat äänestävät useammin vasemmistopuolueiden ulkomaalaistaustaisia ehdokkaita (ks. Borg tässä teoksessa).

Etnisten ja/tai maahanmuuttotaustaisten vähemmistöjen on havaittu yleisesti tukevan useammin vasemmistoa kuin oikeistoa erityisesti silloin, kun heistä enemmistö on valtaväestöä heikommassa sosioekonomisessa asemassa (Bergh & Bjørklund 2011; Teney ym. 2010). Tämä liittyy todennäköisesti siihen, että vasemmistopuolueet korostavat oikeistopuolueita vahvemmin egalitaristisia näkemyksiä siinä missä oikeistopuolueiden suhtautuminen maahanmuuttoon ja maahan muuttaneiden sosiaaliturvaan on varauksellisempi (Suomen osalta ks. esim. Isotalo & Järvi 2020). Esimerkiksi Ruotsissa maahan muuttaneiden on havaittu olevan liberaali—konservatiivi-ulottuvuudella valtaväestöä selvästi konservatiivisempia (Puranen 2019, 148), mikä kertoo siitä, että myös oikeistokonservatiiviset puolueet voisivat houkutella maahan muuttaneiden ääniä, mikäli ne nimittäisivät enemmän vähemmistötaustaisia ehdokkaita. Vähemmistöön kuuluvien äänestäjien on nimittäin havaittu pitävän tärkeänä sitä, että myös heidän poliittinen edustajansa kuuluu vähemmistöön (Bergh & Bjørklund 2011; Teney ym. 2010). Oikeistokonservatiivisten puolueiden haasteena lienee kuitenkin pelko omien valtaväestöön kuuluvien äänestäjien samoin kuin puolueen sisäisen koheesion menettämisestä, mikäli puolue nimittää enemmän ulkomaalaistaustaisia ehdokkaita. Vasemmistopuolueissa tällainen riski on pienempi, sillä vasemmistolaisia ja liberaaleja arvoja kannattavien keskuudessa suhtautuminen ulkomaalaistaustaisiin on keskimäärin myönteisempää. (Dancygier 2017; Fonseca 2011; Nadler 2021)

Tarkasteltaessa suurimpiin vieraskielisiin ryhmiin kuuluvia ehdokkaita puolueittain, havaitaan, että venäjän- ja vironkielisistä ehdokkaista vain noin kolmannes edusti vasemmistoon lukeutuvia eduskuntapuolueita² siinä missä kurdin ja somalinkielisistä suurin osa oli näiden puolueiden listoilla (taulukko 5). Keskusta oli suosituin puolue venäjänkielisten keskuudessa molempina vaalivuosina, mikä lienee seurausta venäjänkielisten muita ryhmiä tasaisemmasta sijoittumisesta myös suurten kaupunkien ulkopuolelle, missä keskustan kannatus on vahvempaa kuin kaupungeissa. Venäjän- ja vironkieliset olivat ylipäättään sijoittuneet tasaisemmin eri puolueiden listoille toisin kuin esimerkiksi somalinkieliset, joista yli 80 prosenttia edusti molempina vaalivuosina vasemmistoliittoa, SDP:tä tai vihreitä. Vuonna 2021 SDP oli suosituin puolue arabian-, turkin- ja somalinkie-

² Ehdokaskysely 2021 -aineistossa ehdokkaita pyydettiin sijoittamaan itsensä vasemmisto—oikeisto-ulottuvuudelle siten, että arvo 0 tarkoittaa eniten vasemmalla ja arvo 10 eniten oikealla. Vasemmistoliiton, SDP:n ja vihreiden ehdokkaiden keskiarvo tällä mittarilla oli pienempi kuin 5, siinä muiden eduskuntapuolueiden ehdokkaiden keskiarvo ylitti arvon 5. Taulukossa 5 eduskuntapuolueet on sijoitettu sarakkeisiin vasemmalta oikealle samassa järjestyksessä kuin niiden keskiarvo kasvoi nolasta kymmeneen. Muun puolueen tai valitsijyhdistyksen ehdokkaat on sijoitettu oikealle huomioimatta niiden keskiarvoa.

listen keskuudessa. Siinä missä vuonna 2017 neljä kymmenestä kurdinkielisestä edusti SDP:tä, vuoden 2021 vaaleissa kurdinkielisiä listoilleen eniten houkuttelleeksi puolueeksi nousi vasemmistoliitto. Saksankielisistä lähes puolet edusti vihreitä.

Taulukko 5. Vieraskieliset ehdokkaat puolueittain suurimpien kieliryhmien mukaan kuntavaaleissa 2017 ja 2021 (%).

		VAS	SDP	VIHR	KESK	KD	RKP	PS	KOK	Muu puolue	Valitsija-yhdistys	Yht.	(N)
Venäjä	2017	12.9	14.1	8.6	20.9	10.4	2.5	13.5	12.3	1.8	3.1	100	(163)
	2021	9.6	13.8	8.5	21.3	5.9	3.7	15.4	13.8	3.2	4.8	100	(188)
Viro	2017	8.3	19.4	9.7	16.7	6.9	0	15.3	22.2	0	1.4	100	(72)
	2021	6.4	17	10.6	17	7.4	0	16	18.1	4.3	3.2	100	(94)
Englanti	2017	10	12.5	17.5	10	20	2.5	7.5	12.5	2.5	5	100	(40)
	2021	13.2	10.3	20.6	8.8	8.8	8.8	8.8	17.6	1.5	1.5	100	(68)
Arabia	2017	16.7	21.4	11.9	9.5	7.1	4.8	9.5	14.3	2.4	2.4	100	(42)
	2021	4.1	30.6	18.4	16.3	12.2	4.1	0	6.1	4.1	4.1	100	(49)
Turkki	2017	15.4	25.6	2.6	17.9	2.6	5.1	7.7	23.1	0	0	100	(39)
	2021	12.5	32.5	10	12.5	0	5	5	22.5	0	0	100	(40)
Kurdi	2017	13.5	43.2	10.8	5.4	0	5.4	2.7	13.5	2.7	2.7	100	(37)
	2021	30.3	27.3	18.2	3	3	0	6.1	12.1	0	0	100	(33)
Espanja	2017	10	20	20	0	20	5	5	10	10	0	100	(20)
	2021	17.2	10.3	17.2	13.8	6.9	3.4	3.4	17.2	3.4	6.9	100	(29)
Somali	2017	20	36.7	26.7	3.3	0	3.3	0	10	0	0	100	(30)
	2021	19.2	38.5	23.1	3.8	0	7.7	0	3.8	0	3.8	100	(26)
Saksa	2017	4.8	0	47.6	23.8	0	14.3	0	4.8	0	4.8	100	(21)
	2021	0	4	48	20	0	8	8	8	4	0	100	(25)

Lähde: Ehdokasrekisteriaineistot 2017 ja 2021.

Puolueet näyttäytyvät eri vähemmistöryhmien silmissä eri tavoin houkuttelevina monista eri syistä. Yksi tekijä liittyy ryhmien kokemaan syrjintään ja siihen, missä määrin eri puolueet profiloituvat syrjinnänvastaisina toimijoina. Ulkonäöltään valtaväestöstä eniten poikkeavien eli niin kutsuttujen, näkyvien vähemmistöjen jäsenet kokevat Suomessa eniten syrjintää (Rask ym. 2020), mistä seuraa, että syrjinnänvastaisuus voi olla heille keskeinen puoluevalintaan vaikuttava tekijä. Taulukon 5 lukujen valossa näyttää ainakin osin siltä, että vasemmistopuolueet ovat olleet näkyviin vähemmistöihin kuuluvien keskuudessa suosittumia kuin valtaväestöön ulkonäöltään sulautuvien vähemmistöjen keskuudessa. Toisaalta niin vähemmistöön kuin valtaväestöönkin kuuluvien ehdokkaiden puoluevalintaan vaikuttavat ideologisten syiden ohella merkittävästi myös puolueiden tarjoamat käytännön mahdollisuudet päästä vaikuttamaan kunnan asioihin. Näin ollen suurimmat puolueet näyttäytyvät pääsääntöisesti pieniä puolueita houkuttelevampina vaihtoehtoina, sillä ne pääsevät kunnissa käyttämään eniten valtaa.

9.4. Ulkomaalaistaustaisten ehdokkaiden kohderyhmät ja edustuskäsitykset

Deskriptiivisen edustuskäsityksen mukaan vähemmistöjen intressit siis tulevat parhaiten edustetuiksi silloin, kun vähemmistöryhmien edustajia on mukana päätöksenteossa. Kuten luvussa aiemmin tuotiin esille, tämä kuitenkin edellyttää vähemmistöön kuuluvien edustajien ryhmätietoisuutta. Seuraavaksi tarkastellaan Kuntavaaliehdokkaat 2021 -kyselytutkimusaineiston valossa vieraskielisten ehdokkaiden omaa vähemmistöidentiteettiä sekä sitä, kohdensivatko vieraskieliset kuntavaaliehdokkaat kampanjoitaan kanssaan samaan kielelliseen tai etniseen ryhmään kuuluville. Toisin sanoen – missä määrin substantiivinen edustus toteutuisi, mikäli ehdokas tulisi valituksi kunnanvaltuustoon.

Kyselyyn vastanneista 132 vieraskielisestä ehdokkaasta kolmannes (33 %) koki kuuluvansa Suomessa etniseen vähemmistöryhmään, ja tästä kolmanneksesta kolme neljästä (75 %) kertoi tulleen syrjityksi ihonvärin tai rodun, kansallisuuden, uskonnon, kielen ja/tai etnisen alkuperän perusteella. Niistäkin vieraskielisistä ehdokkaista, jotka eivät itse kokeneet kuuluvansa etniseen vähemmistöön, joka kolmas (34 %) kertoi tulevansa syrjityksi edellä mainittujen syiden vuoksi. Yhteensä puolet kaikista vieraskielisistä ehdokkaista kertoi kyselyssä kokeneensa syrjintää Suomessa.

Syrjintäkokemukset voivat voimistaa vähemmistöryhmään kuulumisen tunnetta, mikä puolestaan voi vaikuttaa siihen, keiden asiaa ehdokkaat kokevat edustavansa mahdollisina päättäjinä. Tämä oletamus saa tukea kyselyvastauksista. Kun vieraskielisiltä ehdokkailta kysyttiin, kuinka tärkeänä kampanjan kohderyhmänä he pitivät samaan kielelliseen tai etniseen ryhmään kuuluvia äänestäjiä, yhteensä 65 prosenttia etniseen vähemmistöryhmään samaistuvista vastasi pitävänsä samaan kielelliseen tai etniseen ryhmään kuuluvia äänestäjiä erittäin tai melko tärkeänä kohderyhmänä. Niiden vieraskielisten ehdokkaiden joukossa, jotka eivät itse kokeneet kuuluvansa etniseen vähemmistöryhmään Suomessa, vastaava osuus oli 44 prosenttia. Syrjintää kokeneista vieraskielisistä ehdokkaista 65 prosenttia piti samaan kielelliseen tai etniseen ryhmään kuuluvia äänestäjiä erittäin tai melko tärkeänä kohderyhmänä. Vastaava osuus oli selvästi matalampi (40 %) niiden vieraskielisten ehdokkaiden keskuudessa, jotka eivät olleet kokeneet syrjintää.

Siinä missä puolet (51 %) vieraskielisistä ehdokkaista kertoi kohdentavansa kampanjaansa erityisille kohderyhmille erittäin tai melko paljon, vastaava osuus suomenkielisten ehdokkaiden keskuudessa oli 37 prosenttia. Kampanjan kohdentaminen erityisille kohderyhmille on usein viisasta vain suurissa tai keskisuurissa kaupungeissa, siinä missä väkimäärältään pienissä kunnissa on pyrittävä tavoittamaan tasaisesti kaikki kunnan asukkaat. Niissä kunnissa, joissa etniseen ja/tai kielelliseen vähemmistöön kuuluvien osuus äänestäjäkunnasta on vaatimaton, vähemmistöehdokkaan ei välttämättä ole strategisesti viisasta korostaa vähemmistötaustaansa, mikäli hän toivoo saavansa myös enemmistöön kuuluvien ääniä. Suurissa kunnissa ehdokas puolestaan voi tulla valituksi vain joidenkin äänestäjäsegmenttien tuella.

Yli 100 000 asukkaan kunnissa ehdolla olleista vieraskielisistä kyselyvastaajista 58 prosenttia kertoi kohdentavansa kampanjaansa erityisille kohderyhmille erittäin tai melko paljon. Vastaava osuus alle 100 000 asukkaan kunnissa oli 48 prosenttia. Suurten kaupunkien suomenkielisistä ehdokkaistakin puolet (51 %) kertoi kohdentavansa kampanjaansa erityisille kohderyhmille, joskin alle 100 000 asukkaan kunnissa vastaava osuus oli vain kolmannes. Tämä kertoo, että vieraskieliset ehdokkaat kohdensivat kampanjaansa erityisille kohderyhmille suomenkielisiä useammin niin suurissa kuin pienemmissäkin kunnissa, joskin tämä ero oli pienempi suurimmissa kaupungeissa, joiden kilpailullisessa kontekstissa myös valtaväestöön kuuluvien ehdokkaiden oli viisasta suunnata kampanjaansa pienemmille kohderyhmille.

Ne vieraskieliset kyselyyn vastanneet ehdokkaat, jotka asuivat yli 100 000 asukkaan kunnissa, kokivat samaan kielelliseen tai etniseen ryhmään kuuluvat hieman tärkeämpänä kohderyhmänä kuin alle 100 000 asukkaan kunnissa asuvat. Suurten kaupunkien vieraskielisistä ehdokkaista kuusi kymmenestä kertoi samaan kielelliseen tai etniseen ryhmään kuuluvien olleen heille erittäin tai melko tärkeä kohderyhmä. Alle 100 000 asukkaan kunnissa asuvien kyselyvastaajien keskuudessa tätä mieltä oli puolet (49 %) vastaajista.

Kyselyssä ehdokkailta kysyttiin myös seuraava kysymys: ”On olemassa erilaisia käsitteitä siitä, keitä valtuutetun tulisi ensisijaisesti edustaa. Keitä itse ensisijaisesti edustaisit?” Vaihtoehtoina olivat (1) Omia äänestäjiäni kunnassa; (2) Puolueeni tai ryhmittymäni äänestäjiä kunnassa; (3) Kotikuntani kaikkia asukkaita; (4) Oman kunnan osan tai alueeni asukkaita; (5) Tietyn väestöryhmän jäseniä. Niistä vieraskielisistä vastaajista, jotka järjestivät kaikki vaihtoehdot tärkeysjärjestykseen, tasan puolet merkitsi tärkeimmäksi tai toiseksi tärkeimmäksi vaihtoehdon ”tietyn väestöryhmän jäseniä”. Vastaava osuus suomenkielisten vastaajien keskuudessa oli selvästi pienempi, 39 prosenttia. Kyseisen vastausvaihtoehdon merkitseminen 1. tai 2. tärkeimmäksi oli yleisempää yli 100 000 asukkaan kunnissa asuvien ehdokkaiden keskuudessa. Vieraskielisistä, suurissa kaupungeissa ehdolla olleista vastaajista 56 prosenttia ja suomenkielisistä 46 prosenttia piti tärkeimpänä jonkin tietyn väestöryhmän edustamista, mikäli tulisi valituksi. Tietyn väestöryhmän edustaminen ei toki välttämättä tarkoita vieraskielistenkään ehdokkaiden tapauksessa samaan etniseen tai kielelliseen vähemmistöryhmään kuuluvien edustamista. Kyselyn avovastausten perusteella moni vieraskielinen ehdokas priorisoi myös muita ryhmiä kunnassa, kuten nuoria tai vanhuksia, joskin moni myös eksplisiittisesti korosti edustavansa maahan muuttaneiden ja/tai joidenkin kielivähemmistöjen intressejä.

9.5. Lopuksi

Tässä kirjanluvussa tarkastelimme ulkomaalaistaustaisten edustusta vuoden 2017 ja 2021 kuntavaaleissa. Olemme pohtineet, millaisia tavoitteita ulkomaalaistaustaisten väestöryhmien edustuksella voi olla toisaalta deskriptiivisestä ja toisaalta substantiiv-

visesta näkökulmasta. Deskriptiivisestä näkökulmasta ulkomaalaistaustaiset naiset ja nuoret ovat melko hyvin edustettuna puolueiden ehdokaslistoilla: ehdokkaat ovat keskimäärin jopa nuorempia kuin kantaväestön ehdokkaat, mikä vastaa väestöprofiilia yleisemminkin, ja ehdokasjakauma oli hieman kantaväestön jakaumaa naisvoittoisempi. Ulkomaalaistaustaisia ehdokkaita asetetaan huomattavasti enemmän suurissa kaupungeissa, jossa myös pääosa ulkomaalaistaustaisesta väestöstä asuu. Ehdokasasettelun osalta ulkomaalaistaustaisten deskriptiivinen edustus näyttäisi siten toteutuvan melko hyvin. Ulkomaalaistaustaiset ehdokkaat eivät kuitenkaan tule valituksi läheskään samassa määrin kuin heitä on ehdokkaina, eikä deskriptiivinen edustus toteudu lopulta poliittisessa päätöksenteossa.

Tarkastelimme myös kyselyaineiston valossa ulkomaalaistaustaisten substantiivista edustusta ehdokasnäkökulmasta: kenelle he kampanjansa kohdensivat, ja mikäli he tulisivat valituksi kunnanvaltuustoon, keitä he katsoisivat edustavansa, ja miten omat kokemukset vähemmistöön kuulumisesta ja syrjinnästä vaikuttivat haluun edustaa omaa etnistä väestöryhmää. Lähes kaksi kolmannesta etniseen vähemmistöryhmään samaistuvista piti samaan kielelliseen tai etniseen ryhmään kuuluvia äänestäjiä vähintään melko tärkeänä kohderyhmänä, ja syrjinnän kokemuksilla oli tähän voimistava vaikutus. On kuitenkin huomattava, että vain kolmannes ulkomaalaistaustaisista ehdokkaista identifioitui etniseen vähemmistöryhmään. Tämä indikoi sitä, että substantiivinen edustus kunnanvaltuustoissa on mahdollista ja jopa todennäköistä, mutta sinällään ehdokkaan kielellinen tausta ei sitä takaa. Deskriptiivinen edustus ei siten suoraan linkity substantiiviseen edustukseen vaan vaatii tuekseen vähemmistöidentiteettiä ja mahdollisesti myös kokemuksia tai ainakin havaintoja oman väestöryhmän syrjinnästä.

Puolueille ulkomaalaistaustaisten ehdokkaiden houkuttelu listalle on yhä tärkeämpää väestön etnisen moninaisuuden lisääntyessä. Pelkkä etninen tausta tuskin kuitenkaan takaa saman etnisen väestöryhmän ääniä, mikäli ehdokas ei erityisesti kampanjaviestiiän tälle ryhmälle kohdenna tai edes koe itseään väestöryhmän edustajaksi. Mikäli puolueet haluavat mobilisoida etnisiin ja/tai maahanmuuttotautaisiin vähemmistöihin kuuluvia äänestäjiä, niiden on löydettävä ehdokkaita, jotka ovat kiinnostuneet edistämään kyseisten ryhmien intressejä. Tämä vaatii puolueilta vähemmistöryhmien tuntemista, niin sanottuja luottamuksen lähettiläitä (ks. Sipinen 2019b), joilla on hyvä verkostot uusiin äänestäjäryhmiin ja jotka siten ovat kiinnostuneita ja kykeneviä edustamaan näitä ryhmiä päätöksenteossa.

Lähteet

- Ahokas, Laura, Marjukka Weide & Niklas Wilhelmsson (2011). *Maahanmuuttajien yhteiskunnallisen osallistumisen tukeminen julkishallinnossa ja puolueissa*. Helsinki: Oikeusministeriö.
- Bergh, Johannes & Tor Bjørklund (2011). The revival of group voting: explaining the voting preferences of immigrants in Norway. *Political Studies*, 59 (2), 308–327.

- Bird, Karen (2011). Patterns of Substantive Representation among Visible Minority MPs: Evidence from Canada's House of Commons. Karen Bird, Thomas Saalfeld & Andreas M. Wüst (toim.), *The Political Representation of Immigrants and Minorities: Voters, Parties and Parliaments in Liberal Democracies*. Lontoo: Routledge, 207–229.
- Bird, Karen, Thomas Saalfeld & Andreas M. Wüst (2011). Ethnic Diversity, Political Participation and Representation: A Theoretical Framework. Karen Bird, Thomas Saalfeld & Andreas M. Wüst (toim.), *The Political Representation of Immigrants and Minorities: Voters, Parties and Parliaments in Liberal Democracies*. Lontoo: Routledge, 1–21.
- Bloemraad, Irene (2013). Accessing the Corridors of Power: Puzzles and Pathways to Understanding Minority Representation. *West European Politics*, 36 (3), 652–670.
- Butler, Daniel M. & David E. Broockman (2011). Do Politicians Racially Discriminate against Constituents? A Field Experiment on State Legislators. *American Journal of Political Science*, 55 (3), 463–477.
- Dancygier, Rafaela (2017). *Dilemmas of Inclusion: Muslims in European Politics*. Princeton: Princeton University Press.
- Dovi, Suzanne (2002). Preferable Descriptive Representatives: Will Just Any Women, Black or Latino Do? *American Political Science Review*, 96 (4), 729–743.
- Goodin, Robert E. (2004). Representing Diversity. *British Journal of Political Science*, 34 (3), 453–468.
- Isotalo, Veikko & Theodora Järvi (2020). Ehdokkaiden arvomaailmat. Elina Kestilä-Kekkonen & Åsa von Schoultz (toim.), *Ehdokkaat vaalikentillä: Eduskuntavaalit 2019*. Helsinki: Oikeusministeriö, 172–201.
- Mansbridge, Jane (1999). Should Blacks Represent Blacks and Women Represent Women? A Contingent 'Yes.' *Journal of Politics*, 61 (3), 628–657.
- Miller, Arthur H., Gurin, Patricia, Gurin, Gerald & Malanchuk, Oksana (1981). Group Consciousness and Political Participation. *American Journal of Political Science* 25 (3), 494–511.
- Nadler, Anna-Lena (2021). Nomination trade-offs: How context affects political parties' strategies to nominate immigrant-origin candidates. *Party Politics*.
- Phillips, Anne (1995). *The Politics of Presence*. Oxford: Oxford University Press.
- Pirkkalainen, Päivi, Hanna Wass & Marjukka Weide (2016). Suomen somalit osallistuvina kansalaisina. *Yhteiskuntapolitiikka*, 81 (1), 69–77.
- Puranen, Bi (2019). *Med migranternas röst. Den subjektiva integrationen*. Tukholma: Institutet för framtidsstudier.
- Rask, Shadia, Anu Castaneda & Anna Seppänen (2020). Syrjintä- ja väkivaltakokemukset. Hannamaria Kuusio, Anna Seppänen, Satu Jokela, Laura Somersalo & Eero Lilja (toim.), *Ulkomaalaistaustaisten terveys ja hyvinvointi Suomessa – FinMonik-tutkimus 2018–2019*. Helsinki: THL, 91–96.
- Ruedin, Didier (2013). *Why Aren't They There? The Political Representation of Women, Ethnic Groups and Issue Positions in Legislatures*. Colchester: ECPR Press.

- Saalfeld, Thomas & Daniel Bischof (2012). Minority-Ethnic MPs and the Substantive Representation of Minority Interests in the House of Commons, 2005–2011. *Parliamentary Affairs*, 66 (2), 305–328.
- Sipinen, Josefina (2021). *Recruitment of Immigrant-origin Candidates in Finnish Municipal Elections*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Sipinen, Josefina (2019a). Ulkomaalaistaustaiset ehdokkaat kuntavaaleissa 2017. Villiina Kazi, Anne Alitolppa-Niitamo & Antti Kaihovaara (toim.), *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta*. TEM oppaat ja muut julkaisut 2019:10. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö, 181–192.
- Sipinen, Josefina (2019b). Luottamuksen verkostot ulkomaalaistaustaisten ehdokkaiden rekrytoimisessa. Maria Bäck & Elina Kestilä-Kekkonen (toim.), *Poliittinen ja sosiaalinen luottamus: Polut, trendit ja kuilut*. Helsinki: Valtiovarainministeriö, 174–198.
- Sobolewska, Maria, Rebecca McKee & Rosie Campbell (2018). Explaining Motivation to Represent: How Does Descriptive Representation Lead to Substantive Representation of Racial and Ethnic Minorities. *West European Politics*, 41 (6), 1237–1261.
- Sutela, Hanna & Liisa Larja (2015). Yli puolet Suomen ulkomaalaistaustaisista muuttanut maahan perhesyistä. *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi tutkimus 2014 [verkkojulkaisu]*. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla: https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/art_2015-10-15_001.html# (luettu 25.11.2021)
- Teney Celine, Dirk Jacobs, Andrea Rea & Pascal Delwit (2010). Ethnic voting in Brussels: voting patterns among ethnic minorities in Brussels (Belgium) during the 2006 local elections. *Acta Politica*, 45 (3), 273–297.
- Tilastokeskus (2021a). Ehdokkaiden ja valittujen tausta-analyysi kuntavaaleissa 2021. Saatavilla: https://www.stat.fi/til/kvaa/2021/04/kvaa_2021_04_2021-06-24_kat_001_fi.html (luettu 25.11.2021)
- Tilastokeskus (2021b). Ulkomaalaistaustaiset. Saatavilla: <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/ulkomaalaistaustaiset.html> (luettu 25.11.2021)
- Tilastokeskus (2021c). Vieraskieliset. Saatavilla: <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/vieraskieliset.html#sukupuolijakauma> (luettu 25.11.2021)
- Tilastokeskus (2020). Maahanmuuttajataustaisten määrät ja osuudet alueittain, 1990–2020. Saatavilla: https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Maahanmuuttajat_ja_kotoutuminen/Maahanmuuttajat_ja_kotoutuminen__Maahanmuuttajat_ja_kotoutuminen/maakoto_pxt_11vu.px/ (luettu 29.11.2021)
- Tilastokeskus (2017). Ehdokkaiden ja valittujen tausta-analyysi kuntavaaleissa 2017. Saatavilla: https://www.stat.fi/til/kvaa/2017/04/kvaa_2017_04_2017-04-27_kat_001_fi.html (luettu 25.11.2021)
- Tilastokeskus (2012). Ehdokkaiden tausta-analyysi kuntavaaleissa 2012. Saatavilla: https://www.stat.fi/til/kvaa/2012/01/kvaa_2012_01_2012-10-18_kat_001_fi.html (luettu 25.11.2021)

- Wass, Hanna & Marjukka Weide (2015). *Äänestäminen osana poliittista kansalaisuutta: Maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen osallistuminen vuoden 2012 kunnallisvaaleissa*. Helsinki: Oikeusministeriö.
- Weide, Marjukka (2011). Maahanmuuttaneet vaaleissa. *Politiikka*, 53 (1), 55–62.
- Wängnerud, Lena (2009). Women in Parliaments: Descriptive and Substantive Representation. *Annual Review of Political Science*, 12, 56–91.